

NHÂN MỘT TRƯỜNG HỢP GIÃN TĨNH MẠCH CHI DƯỚI ĐIỀU TRỊ BẰNG Y HỌC CỔ TRUYỀN CÓ KẾT QUẢ TỐT

Trần Thiện Ân¹, Nguyễn Thị Thu Hà¹, Nguyễn Thị Hương¹,
Nguyễn Thị Xuân¹, Lại Thị Kim Lan¹

TÓM TẮT

Đặt vấn đề: Giãn tĩnh mạch chi dưới là tình trạng các tĩnh mạch giãn lớn, có thể sờ thấy ở dưới da. Bệnh ảnh hưởng tới tới thiểu một phần ba dân số. Điều trị bằng Y học cổ truyền gặp nhiều khó khăn do bệnh cảnh lâm sàng ít phù hợp với các y văn cổ. Vì vậy chúng tôi xin trình bày một trường hợp lâm sàng Giãn tĩnh mạch chi dưới được điều trị thành công tại Khoa Y học cổ truyền Bệnh viện Trung ương Huế cơ sở 2.

Mục tiêu: Nhận xét một số đặc điểm về trường hợp lâm sàng. Đề xuất những vấn đề về chẩn đoán, điều trị và tiên lượng.

Kết luận: Qua trường hợp bệnh nhân giãn tĩnh mạch chi dưới được điều trị tại khoa Y học cổ truyền Bệnh viện Trung ương Huế cơ sở 2, chúng tôi nghĩ rằng: việc sử dụng bài thuốc Phòng kỷ Hoàng kỳ thang để điều trị giãn tĩnh mạch chi dưới độ I, độ II, độ III là phù hợp, mang lại hiệu quả cao.

Từ khóa: Giãn tĩnh mạch chi dưới, Phòng kỷ Hoàng kỳ thang

ABSTRACT

A CASE STUDY: VARICOSE VEINS IN THE LEG WAS TREATED SUCCESSFULLY BY TRADITIONAL MEDICINE

Tran Thien An¹, Nguyen Thi Thu Ha¹, Nguyen Thi Huong¹,
Nguyen Thi Xuan¹, Lai Thi Kim Lan¹

Introduction: Varicose veins are dilated, often palpable subcutaneous veins, most commonly found in the legs. Visible varicose veins in the lower limbs are estimated to affect at least a third of the population. Treatment by traditional medicine is difficult because clinical case is not suitable with age literature. Therefore we would like to present a case of varicose veins in the legs was treated successfully at Department of Traditional medicine, Hue Central Hospital base 2.

Objective: Comments about some characteristics of clinical case. Proposes some issues about diagnosis, treatment and predict.

Conclusion: Through this case varicose veins in the legs, we think that the use Phong ky Hoang ky liquid for treating varicose veins in the legs at level 1, 2, 3 is suitable, bringing high effective.

Key words: Varicose veins in the leg, Phong ky Hoang ky liquid

1. BVTW Huế

- Ngày nhận bài (Received): 25/5/2018; Ngày phản biện (Revised): 11/6/2018;
- Ngày đăng bài (Accepted): 25/6/2018
- Người phản hồi (Corresponding author): Trần Thiện Ân
- Email: tranthienanyhct@gmail.com; ĐT: 0985847806

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Suy giãn tĩnh mạch là tình trạng các tĩnh mạch giãn lớn, có thể sờ thấy ở dưới da với dòng chảy đảo ngược và hầu hết được phát hiện ở chân. Suy giãn tĩnh mạch nông có thể quan sát thấy bằng mắt thường được ước tính là ảnh hưởng tới tới thiểu một phần ba dân số trên toàn thế giới [4]. Có rất nhiều sự lựa chọn cũng như là phương pháp để điều trị giãn tĩnh mạch bao gồm: Điều trị nội khoa và bảo tồn như: thay đổi lối sống, băng ép, các thuốc làm tăng sức bền thành mạch; Phẫu thuật loại bỏ các tĩnh mạch bị giãn; Tiêm xơ lấp mạch; Các phương pháp làm hủy nội mạch [1]. Trong Y học cổ truyền Giãn tĩnh mạch chi dưới được đề cập đến trong chứng Thoát thư hay còn gọi là Thoát cốt thư [3]. Tuy nhiên đối chiếu các đặc điểm lâm sàng thì chứng này phù hợp với bệnh cảnh Viêm tắc động mạch chi dưới hơn, còn đối với bệnh cảnh Giãn tĩnh mạch chi dưới thì ít phù hợp. Vì vậy việc áp dụng các bài thuốc cũng như các công thức huyết châm để điều trị chứng Thoát thư vào điều trị Giãn tĩnh mạch chi dưới thường ít đem lại hiệu quả. Do đó sau đây chúng tôi xin trình bày một trường hợp lâm sàng Giãn tĩnh mạch chi dưới được điều trị bằng phương pháp Y học cổ truyền có hiệu quả, đây cũng là trường hợp đầu tiên được chẩn đoán Giãn tĩnh mạch chi dưới và điều trị thành công tại khoa Y học cổ truyền Bệnh viện Trung ương Huế cơ sở 2.

II. TRƯỜNG HỢP LÂM SÀNG

- Bệnh nhân: Văn L. Tuổi: 88 Giới tính: Nam.
Nghề: Làm ruộng.

- Địa chỉ: Sơn Tây – Phong Hiền – Phong Điền
– Thừa Thiên Huế.

- Ngày nhập viện: 22/02/2018 Số nhập viện: 18002687.

- Lý do vào viện: Đau mỗi nặng 2 chân, chuột rút ở bắp chân về đêm

- Bệnh sử: Khởi bệnh cách ngày nhập viện đã lâu (khoảng 2 năm nay) với các triệu đau mỗi nặng 2

chân kèm theo thường xuyên bị chuột rút ở bắp chân về đêm. Bệnh nhân đã đi khám và điều trị ở nhiều cơ sở y tế khác nhau với các chẩn đoán Đau thần kinh tọa, Thoái hóa khớp gối nhưng không thuyên giảm. Nay xin vào khoa Y học cổ truyền Bệnh viện Trung ương Huế cơ sở 2 để khám và điều trị.

- Tiền sử

+ Tiền sử cá nhân: Hút thuốc lá 35 gói x năm, đã ngưng hút thuốc lá cách đây 5 năm. Không có tiền sử mắc các bệnh Đái tháo đường, Tim mạch, Tăng huyết áp. Không có tiền sử chấn thương

+ Tiền sử gia đình: Tiền sử bố mẹ: không rõ. Con và anh chị em có vài người có tình trạng nổi búi tĩnh mạch ở chân

- Lâm sàng

+ Khám tổng quát: Mạch: 72 lần/phút. Nhiệt: 37°C. Huyết áp: 130/80 mmHg. Chiều cao: 157cm. Cân nặng: 49kg. Bệnh nhân tỉnh táo, tiếp xúc tốt. Tổng trạng chung gầy. Da, niêm mạc hồng nhạt. Phù nhẹ ở cẳng chân 2 bên. Không có hồng ban, không có mảng thâm tím, không có dấu xuất huyết dưới da.

+ Khám cơ năng: Không ho, không khó thở. Không đau ngực, không hồi hộp. Không đau bụng, không rối loạn tiêu hóa. Đau, mỗi nặng 2 chân, tăng lên khi ngồi, đứng lâu và đi lại nhiều, các khớp không đau, không giới hạn vận động khớp. Không có dấu hiệu đau cách hồi. Thường xuyên xuất hiện chuột rút về đêm.

+ Khám thực thể: Sờ da 2 cẳng chân không lạnh, không nóng, mát đều 2 bên. Tĩnh mạch dưới da mặt trong cẳng chân và đùi 2 bên giãn, chạy ngoằn ngoèo, có đoạn nổi rõ thành những khối tròn với kích thước khoảng bằng hạt ngô. Động mạch mu chân và chày sau 2 bên bắt rõ. Các khớp không sưng, không teo cơ cứng khớp. Valeix âm tính, Lasege âm tính 2 bên.

- Cận lâm sàng

Siêu âm mạch máu chi dưới

- Tĩnh mạch sâu: Dòng chảy lưu thông tốt, không

Bệnh viện Trung ương Huế

có huyết khối, nghiệm pháp đè ép đáp ứng tốt, phổ Doppler dạng sóng bình thường.

- Động mạch: xơ vữa vôi hóa, lòng mạch dòng chảy lưu thông tốt, phổ Doppler dạng 3 pha.

- Mô mềm: không phù nề mô dưới da vùng cẳng chân 2 bên.

- Không tràn dịch khớp gối.

Tóm tắt: Bệnh nhân nam, 88 tuổi, vào viện vì đau mỏi nặng 2 chân và chuột rút về đêm. Tiền sử bản thân là lao động nặng, không mắc bệnh Đái tháo đường, tim mạch, huyết áp. Tiền sử gia đình nghi có vài người con và anh chị em mắc bệnh tương tự. Khám lâm sàng thấy: đau mỏi nặng 2 chi dưới, đau tăng khi đứng lâu hay mang vác nặng hoặc đi lại nhiều, không đau cách hồi, không đau các khớp, chuột rút về đêm, phù nhẹ 2 cẳng chân, tĩnh mạch dưới da giãn chạy ngoằn ngoèo, mạch mu chân và chày sau bắt rõ.

Chẩn đoán lâm sàng: Giãn tĩnh mạch chi dưới 2 bên độ III

Hướng điều trị: Nội khoa Y học cổ truyền

Y học cổ truyền

- Tứ chẩn

+ Vọng chẩn: Bệnh còn thân, sắc kém tươi. Môi khô không nhuận. Lưỡi nhạt hơi bệu có dấu ấn răng. Có điểm ứ huyết ở rìa lưỡi bên phải. Rêu lưỡi trắng ướt nhớt. Phù ở hai cẳng chân.

+ Văn chẩn: Bệnh nhân hơi lắng tai, tiếng nói nhỏ còn nghe rõ. Hơi thở không hôi. Không nôn, không nấc.

+ Vấn chẩn: Bệnh nhân hơi sợ lạnh. Ít ra mồ hôi, không ra mồ hôi trộm. Ăn uống kém. Đại tiện thường, tiểu trong dài. Đau tê mỏi nặng 2 chân, tăng lên khi ngồi đứng lâu hoặc đi lại nhiều hoặc mang vác nặng, đau cũng nặng nề hơn khi có thay đổi thời tiết. Chuột rút về đêm.

+ Thiết chẩn: Da khô mát, không nóng, không ẩm lạnh. Mạch trầm đới trì, sáp.

- Chẩn đoán

+ Bát cương: Lý hư hàn

+ Bệnh danh: Thấp khí (Cước khí)

+ Thễ lâm sàng: Hàn thấp

+ Nguyên nhân: Nội – Ngoại nhân

- Điều trị

+ Phép điều trị: Bỏ khí ôn dương, hành khí tiêu thũng, trừ thấp

+ Phương thuốc: Phòng kỷ Hoàng kỳ thang

+ Châm cứu: Túc tam lý, Tam âm giao châm bổ.

Túc lâm khâu, Thương khâu, Âm lăng tuyền, Huyết hải, Lương khâu, Phong thị châm tả.

Tiến triển: Sau một tuần điều trị: bệnh nhân hết phù cẳng chân, triệu chứng đau tê mỏi nặng giảm rõ, bệnh nhân đi lại được nhiều hơn. Sau hai tuần điều trị: triệu chứng chuột rút về đêm giảm. Sau ba tuần điều trị: phù và các triệu chứng cơ năng hết hẳn, bệnh nhân đi được nhiều hơn trước rất nhiều cụ thể là bệnh nhân có thể leo hết 4 tầng lầu mà không thấy đau chân. Các tĩnh mạch vẫn còn giãn tuy nhiên khi sờ thì cảm giác căng cứng dưới ngón tay giảm rõ.

III. BÀN LUẬN

3.1. Chẩn đoán

Chẩn đoán thường dễ dựa vào các triệu chứng lâm sàng đau, chuột rút, tĩnh mạch giãn nổi ngoằn ngoèo, các nghiệm pháp Swacht, Trenderlenbug; Cận lâm sàng siêu âm mạch máu chi dưới, chụp mạch [1], [5].

Trong trường hợp này bệnh nhân được chẩn đoán và điều trị nhằm thành đau thần kinh tọa, thoái hóa khớp gối ở nhiều cơ sở y tế khác. Điều này xảy ra có thể là do bệnh nhân thiếu kiến thức về bệnh lý giãn tĩnh mạch dẫn đến quá trình thông tin sai, sót triệu chứng. Mặt khác một phần là do nhân viên y tế thiếu kinh nghiệm nên trong quá trình thăm khám chưa toàn diện dẫn đến việc chẩn đoán nhầm.

Điều này đặt ra vấn đề cần có các chiến dịch truyền thông về sức khỏe nhằm mục đích thông tin đến người bệnh căn bệnh phổ biến này giúp cho người bệnh được tiếp cận với các dịch vụ y tế kịp thời và chính xác nhằm ngăn ngừa tiến triển

của bệnh cũng như hạn chế các biến chứng có thể xảy ra.

3.2. Điều trị

Điều trị bệnh Thoát thư theo Y học cổ truyền sẽ được chia thành các thể lâm sàng:

Thể Dương hư, hàn ngưng: Điều trị dùng các bài thuốc như Tứ vật đào hồng, Tứ diệu dưỡng an thang, Thông mạch hoạt huyết thang, Cố bộ thang.

Thể nhiệt độc: Điều trị dùng các bài thuốc như Tứ diệu dưỡng an thang.

Thể khí huyết lưỡng hư: Điều trị dùng các bài thuốc như Cố bộ thang, Bát trân thang, Thập toàn đại bổ thang hay Bổ huyết trừ phong phối hợp Thông u cao [3].

Trong trường hợp này vận dụng tứ chẩn, bát cương, biện chứng luận trị theo Y học cổ truyền chúng tôi nhận thấy bệnh cảnh lâm sàng không phù hợp với bất kỳ thể lâm sàng nào nêu trên mà lại phù hợp với chứng Thấp khí nên đã mạnh dạn điều trị theo hướng đó và thu được hiệu quả.

Điều này cho thấy một thầy thuốc Y học cổ truyền đối với từng bệnh cảnh cụ thể thì nên có sự phân tích, đánh giá chính xác cũng như vận dụng linh hoạt các kiến thức đã học trên nền tảng y học chứng cứ chứ không nên áp dụng một cách máy móc, từ chương câu chữ để đem lại hiệu quả cao nhất trong chẩn đoán và điều trị cho bệnh nhân.

3.3. Theo dõi và tiên lượng

Giãn tĩnh mạch chi dưới là một bệnh lành tính [5] tuy nhiên nó cũng có các biến chứng nhất định. Các biến chứng thường gặp của Giãn tĩnh mạch chi dưới bao gồm: Biến chứng do giãn tĩnh mạch như: giảm huyết áp tư thế đứng, vỡ giãn tĩnh mạch, thuyên tắc tĩnh mạch. Biến chứng dinh dưỡng như: phù, viêm, loét da và mô dưới da [1]. Các biến chứng này có thể nhẹ nhàng nhưng đôi khi cũng rất nặng nề thậm chí có thể gây tử vong [2].

Trong trường hợp lâm sàng chúng tôi nêu trên, quá trình điều trị diễn ra rất thuận lợi mà không xảy ra biến chứng nào. Điều này một lần nữa khẳng định

việc chẩn đoán sớm và chính xác cũng như lựa chọn phương thức điều trị phù hợp sẽ đem lại hiệu quả cao trong điều trị bệnh cho bệnh nhân dù cho là ở trong bất cứ môi trường y tế nào Y học hiện đại hay là Y học cổ truyền.

Tuy nhiên khi kết thúc đợt điều trị các tĩnh mạch vẫn còn giãn mặc dù đã giảm căng cứng. Điều này cùng với tỷ lệ tái phát của bệnh Giãn tĩnh mạch chi dưới rất là rất cao, theo các nhà Nội khoa, khi điều trị bảo tồn thì các triệu chứng của Giãn tĩnh mạch chi dưới thường xuất hiện trở lại sau ba tháng sau khi kết thúc đợt điều trị [1] đã khẳng định lại cho chúng ta một điều là cần phải có sự phối hợp giữa các phương pháp như dùng thuốc phải phối hợp thêm các động tác tập thể dục tăng cường trương lực cơ giúp máu tĩnh mạch trở về tốt hơn và cũng mang lại hiệu quả lâu dài hơn. Trong trường hợp lâm sàng của chúng tôi thì khi kết hợp thuốc thang đông y, châm cứu cùng với các bài tập, động tác tập luyện làm mạnh cơ căng chân và đùi như động tác nhón gót hay bài bản hơn là bài tập Vận bộ trường sinh của khí công Himalaya chắc chắn sẽ đem lại hiệu quả cao hơn trong điều trị.

Và một điều rất quan trọng nữa là cần phải tư vấn, giải thích cho bệnh nhân để họ đi tái khám định kỳ giúp cho họ được theo dõi sát cũng như đề ra một chiến lược phòng và điều trị bệnh phù hợp nhằm ngăn ngừa tái phát và các biến chứng đáng tiếc có thể xảy ra.

IV. KẾT LUẬN

Qua trường hợp bệnh nhân Giãn tĩnh mạch chi dưới đến khám và điều trị tại khoa Y học cổ truyền Bệnh viện Trung ương Huế cơ sở 2, chúng tôi nghĩ rằng: Cần phải có chiến dịch truyền thông giáo dục sức khỏe cho người dân hiểu biết thêm về căn bệnh phổ biến này. Việc sử dụng bài thuốc Phòng kỷ Hoàng kỳ thang để điều trị Giãn tĩnh mạch chi dưới độ I, độ II, độ III là phù hợp, mang lại hiệu quả cao.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ môn Ngoại trường Đại học Y Dược Huế (2010), *Suy giãn tĩnh mạch nông chi dưới*, Bệnh học Ngoại tr 48-58.
2. Fragkouli K., Mitselou A., Boumba VA., Siozios G., Vougiouklakis GT., Vougiouklakis T (2012). *Unusual death due to a bleeding from a varicose vein: a case report*, BMC Res Notes, 5:488.
3. Khoa Y học cổ truyền trường Đại học Y Hà Nội (2007), *Thoát thư*, Ngoại khoa Y học cổ truyền tr 51-55.
4. National Clinical Guideline Centre (2013), *“Varicose veins in the legs, The diagnosis and management of varicose veins”*, Clinical guideline Methods, evidence and recommendations.
5. Nguyễn Đình Liên (2014), Bộ môn Ngoại trường Đại học Y Hà Nội, *“Giãn tĩnh mạch chi dưới trong suy tĩnh mạch mạn tính”*, bacsinoitru.vn.